

НИВОТО НА КЛАСИФИКАЦИЯ
СЕ ПРЕМАХВА!

СЕКРЕТНО

1.

ВЕЛИКО НАРОДНО СЪБРАНИЕ
КОМИСИЯ ПО ВЪНШНАТА ПОЛИТИКА
КОМИСИЯ ПО НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ

Дата:	10.12.2004
Правно основание:	Чл. 54, ал. 3 от ЗЗКМ
Възможност:	началник сектор „З.Кл.В.“
Име и фамилия:	Цветко Стаменов
Подпис:	<i>[Signature]</i>

ПРОТОКОЛ

На 20 август 1991 г. се състоя съвместно заседание на Комисията по външната политика и Комисията по националната сигурност.

Заседанието беше открито в 11.00 ч. и ръководено от председателя на Комисията по национална сигурност г-н Димитър Йончев.

Към протокола се прилага списък на присъствавалите. В работата на комисиите взеха участие председателят на Народното събрание г-н Николай Тодоров и Франц Спасов, представител на Министерството на външните работи.

Заседанието протече при следния

ДНЕВЕН РЕД:

1. Относно събитията в СССР.
2. Относно писмо на министър-председателя на Турция до министър-председателя на България.

* * *

По т.1 от дневния ред ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ осведоми народните представители, че становището на министъра на външните работи г-н Виктор Вълков е днес да се избегне излизането с декларация на Народното събрание, тъй като утре предстои сесия на парламента на РСФСР, която да се произнесе по събитията.

От своя страна, ръководствата на двете комисии предлагат да се създаде работна група, която да работи върху проект за декларация.

ВЛАДИМИР СОТИРОВ изрази несъгласие с виждането да се изчаква развоят на събитията. В декларацията не е нужно да се прави отчет на всички събития ден по ден. Трябва да се реагира на централното събитие, което е преврат. Президентът вече реагира, правителството също, всички политически сили взеха отношение. Ненормално е само Народното събрание да мълчи.

Декларация е необходима и в нея трябва да се казва, че Република България признава за единствено законни парламента на СССР и избраният от него президент, както и че Народното събрание изразява увереност, че кризата ще бъде преодолена и демократичният процес ще продължи да се развива в интерес на СССР и целия свят.

СТЕФАН ГАЙТАНДЖИЕВ се присъедини към предложението за незабавно излизане с декларация. Основен момент в декларацията трябва да бъде необходимостта от съблюдуване на законността, подкрепата на законните източници на власт. Наред с това да се изрази тревога от събитията, надежда, че

2

кризата ще бъде преодолена, както и да се споменат отношенията на нашата страна със СССР, на които държим.

ИВАН НЕВРОКОПСКИ категорично подкрепи идеята за незабавно излизане с декларация. Той предложи да се определи работна група, която веднага да изготви проект, комисиите да го обсъдят и следобед той да се предложи на пленума.

РУМЕН ДАНОВ заяви, че е напълно естествено парламентът да излезе в защита на законността. Той помоли за разяснение относно мотивите за евентуално изчакване.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ изтъкна, че след една категорична оценка, оттук завинаги ще бъде невъзможно да се влезе в отношения с официалната власт в СССР. Това е една реална опасност, която не трябва да се подценява.

ПЕТЪР БЕРОН изрази мнение, че ако се наложи, може и никога да не се влезе в отношения с тази власт. Той категорично подкрепи предложението още днес Народното събрание да излезе с декларация.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ напомни, че въпросът е нееднозначен.

ВЛАДИМИР СОТИРОВ възрази и предложи тогава да се изпрати поздравителна телеграма на новото ръководство и да му се пожелае успех.

ДИМИТЪР ПЕНЧЕВ изрази становище, че парламентът дори вече е закъснял - трябвало е да реагира в деня на преврата. Той категорично настоя декларацията да се приеме днес и в нея да фигурира думата "преврат".

ФИЛИП БОКОВ предложи нещата да се разделят. Първо, комисиите да решат ще се излиза ли с декларация, и едва след това да се говори по текста. Апострофирането и иронията са излишни, въпросът е повече от сериозен.

Според него вчера е било рано, днес е навреме, повече не може да се отлага, но трябва да се прецени какво ще се каже. Ясно е, че става дума за неконституционен, недемократичен акт, но прекомерно амбициозна е позата ние да признаваме едни и да не признаваме други. Досега никой не си е позволил да не признае реалното положение.

Ораторът предложи да се определи групата, която да изготви проект, като се придържа към тона на правителствената декларация, в която има балансираност. Имаме интерес да не навреждаме на икономическите връзки на страната. Въпросът иска не емоционална оценка, а прагматична.

ПЕТЪР БЕРОН напомни, че става дума за национално становище на нашата страна, т.е. групата, която ще го готви, да се съобрази с декларациите на президента и правителството.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ се съгласи, че това е разумен подход.

НИКОЛАЙ ТОДОРОВ запозна народните представители със становището на Бюрото на Народното събрание : днес непременно да има декларация. Министър Вълков действително препоръчва да не се издързва, тъй като вече има декларации и на този етап едва ли Народното събрание може да каже нещо ново, а може да се затвори възможността за допълнителни реакции. Лукянов свиква Върховния съвет на СССР - кого ще подкрепи той? В този момент като че ли Лукянов подкрепя

3

Янаев. На чия страна ще сме ние? Ще отхвърлим ли Върховния съвет на СССР?

Бюрото смята, че декларация е необходима, но много внимателно да се прецени какво да се каже.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ предложи да се изслуша проектът, подготвен от МВНР, след като комисиите са единодушни, че декларация трябва да има.

ФИЛИП ИШПЕКОВ подчерта, че в текста, подготвен от МВНР са залегнали съображения и идеи на базата на декларациите на президента и правителството.

ИВАН ИВАНОВ заяви, че не приема само два повода за изразяване на тревога, а именно – отстраняването на президента Горбачов и въвеждането на извънредно положение. Още с първия си указ Държавният комитет по извънредното положение разпуска всички партии и организации, обявява, че всички органи трябва да се подчиняват само на него.

РСФСР има законно избран президент и законно избран парламент. Руският президент провъзгласи, че той е орган на върховна власт на територията на РСФСР, т.е. властта в СССР сега не е само Кремъл и централното съюзно ръководство. Има и законно избрани президенти и парламенти в някои републики, има републики, които са декларирали своята независимост. Новият съюзен договор не можа да бъде подписан, но има политически явления, с които трябва да се съобразяваме.

Налице е едно незаконно действие, което се квалифицира като антиконституционно и от Конституционния съд на СССР. В нашата декларация трябва да бъде ясно, че не толерираме едно такова действие, че не виждаме никаква възможност за такива действия в бъдеще. Да кажем, че това действие е антидемократично, противоконституционно, за да станем изразител на волята на хората в нашата страна.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ предложи да се определят 4-5 души от двете комисии, които след половин час да предложат проект.

С общо съгласие бяха определени Стефан Гайтанжиев, Владимир Сотиров, Иван Иванов, Филип Боков, Христо Христов, Иван Неврокопски.

ВЛАДИМИР СОТИРОВ поиска допълнителна информация от представителя на МВНР.

ФРАНЦ СПАСОВ подчерта, че МВНР не може да задължава Народното събрание и неговите комисии, но че, според него, парламентът би трябвало да направи нещо по-различно от президента и правителството.

До момента нито един парламент в света, нито една законодателна власт не е взела отношение. Всички оценки са само на изпълнителната власт. Причините са две – много парламенти са във ваканция, но също така има и въздържане. Все пак досега няма проявено насилие в СССР, няма жертви. Чувствува се стремеж у членовете на комитета по извънредното положение да не действуват като хунта – дават възможност на средствата за масова информация.

Обстановката е неорднерна. Трябва да се мисли повече за утрешния ден, а не само за днешния, за утрешните ни отношения с една велика държава.

По предложение на **ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ** работната група се оттегли, за да работи върху проект на декларация.

4

* * *

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ запозна комисиите със същността на точка 2 от дневния ред. Въпросът е изключително сериозен.

Какви са фактите?

Преди няколко дни в Държавния департамент на САЩ е бил извикан временно управляващият нашето посолство в САЩ — Чуров, и са му направени внушения, че е необходимо България да регистрира Движението за права и свободи като политическа партия. Аргументите: това било в интерес на България, Турция не била заплаха за страната ни, САЩ били здрав тил за нас. Получена е телеграма в този дух.

В петък (16 август) в 17.30 ч. на Виктор Вълков е връчено писмо от турския министър-председател Месът Йълмаз, адресирано до министър-председателя Димитър Попов. Писмото съдържа открити настоявания за регистрирането на ДПС, в противен случай ни заплашват с разстройване на гражданския мир, разстройване на двустранните отношения. Съдържанието представлява брутална намеса във вътрешните работи на страната ни.

Тревожен е фактът, че това писмо едва днес стига до знанието на министър-председателя, а, както може да е известно, делото за регистриране на ДПС е насрочено за утре. Никой засега не може да обясни забавянето.

Вчера, от разговор с Димитър Попов, е станало ясно, че писмото не е стигнало до него. В същото време заместник-председателят на Министерския съвет Луджев е бил информиран добре за писмото и съдържанието му.

Временно управляващият посолството на САЩ у нас — г-жа Смит, в разговори с Д. Попов, Д. Луджев, Ал. Томов също е настояла за регистрирането на ДПС.

Въобще става дума за масиран натиск, който ни унижава.

НИКОЛАЙ ТОДОРОВ заяви, че в Бюрото на Народното събрание постъпила информация за съществуването на такова писмо. Виктор Вълков я потвърдил. Текстът е поискан от името на председателя на Народното събрание от Димитър Попов и е изпратен. Писмото е с дата 16 август и е на английски език. Възможно е преводът да е забавил получаването му от министър-председателя.

Ораторът предложи писмото да се прочете пред комисиите.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ прочете писмото (прилага се към протокола).

Според него то съдържа редица поводи за тревога. Първо, знае се, че въпросът за регистрирането се решава от съда и че Димитър Попов не може да се намеси и да въздейства върху съда. Второ, знае се, че у нас "малцинства" няма. Трето, известно е, че всеки гражданин може да участва във всяка партия, в която пожелае, стига тя да не е на етническа и религиозна основа.

Тревожно е и съдействието на американския Държавен департамент, на американското посолство. Налице е уникална съгласуваност на действията. Уникален е и тонът, който ни се държи.

АТАНАС МИХАЙЛОВ квалифицира писмото като ултиматум, който иска безпрекословно да приемем това, което ни се диктува. Ако днес се съгласим с това, утре последиците ще са

ужасни, дълготрайни и фатални за независимостта и суверенитета на българската държава.

Ораторът се изказа категорично против участието на ДПС, било като партия, или като движение, в предстоящите избори. САЩ и Турция в случая упражняват насилие върху една малка, суверенна държава – нещо, което не можем да приемем.

В тази светлина дали трябва да се бърза с декларация по повод събитията в СССР? Не е ли по-добре да не сме от първите, които ще дадат оценка, но да сме сигурни, че няма да сгрешим?

ПЕТЪР БЕРОН характеризира писмото като обидно по тон и съдържание. В него имплицитно се намеква, че може да се оказва въздействие върху съда – това е недопустимо. Единствено съдът, самостоятелно при това, преценява законността на организациите, съответствието им с Конституцията на страната..

МИХАИЛ ПЕТКОВ изтъкна, че не са само САЩ и Турция, които така гледат на този въпрос. Абсолютно всички западноевропейски държави категорично заявяват, че единствения член от новата българска Конституция, срещу който възразяват, е този, който забранява партии на религиозна и етническа основа. Те виждат в това проява на недемократизъм. Нашата позиция по този въпрос среща неразбиране – става дума за Франция, Англия, Италия и други. Това трябва да се има предвид, независимо дали ни харесва или не.

ИОВЧО РУСЕВ изтъкна, че, според него, писмото на Йълмаз е в контекста на развитието на събитията на Балканите, в СССР и Европа. То не е изолиран акт. Националният проблем е изострен в много точки. Ако не срещнем разбиране в европейски среди с по-нормално мислене, които да ни подкрепят, натискът ще бъде огромен. Не бива да се подценява американската и турска дипломация, трябва да търсим подкрепа в Европа, да разясняваме позицията си по националния въпрос – тя не е известна там. Всъщност, тя въобще е неясна. Неотходимо е Народното събрание да излезе с декларация по позицията ни към националния въпрос, да отидат наши делегации в европейските страни, в европейските организации и да изясняват становището на България. Без подкрепата на европейската общественост България трудно ще защити сама позициите си.

Според **ПЕТЪР БЕРОН** този, който се извинява, се самообвинява. В гръцката конституция съществува същата забрана, но те на никого не обясняват и не се извиняват.

РУМЕН ДАНОВ изрази недоумение защо комисиите се занимават с въпроса. Те не са канцелария на министър-председателя, за да му съчиняват отговора до Йълмаз. Като парламент, Народното събрание е изработило и приело Конституцията, оттам-нататък, който има задължения съгласно нея, да си ги изпълнява.

Сега се работи избирателният закон. Вместо да се обсъждат писма и ноти от американци и други, трябва Народното събрание да реши какво ще прави за изборите. Може ли то да се прави на камилска птица, все едно, че ДПС не съществува, такива хора няма, а те да се крият под друг чадър?

Ораторът предложи да се дефинира предметът на обсъждане.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ квалифицира като драстичен самия акт на изпращане на подобно писмо. Той удря по самочувствието на българския парламент, който е приел Конституцията. Народното събрание, народните представители са блюстители на Конституцията и закона. Върху тях се упражнява недостоен натиск. Трябва да се реагира. Упражнява се насилие върху нас като страна, като достойнство.

ПЕТЪР БЕРОН предложи да се прекратят разискванията и повече да не се обръща внимание на това писмо.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ изрази несъгласие. Превратът в Москва също не засяга пряко българския парламент, но всички са единодушни, че Народното събрание трябва да реагира, както реагира и по отношение на кризата в Персийския залив.

ИРИНА БОКОВА изтъкна, че Димитър Попов като получател трябва да поеме своята отговорност и да отговори.

РУМЕН ДАНОВ повторно поиска да се определи предмет на обсъждането.

Според **ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ** проблемът е каква ще бъде реакцията на Народното събрание срещу този акт.

ИРИНА БОКОВА подчерта, че парламентът е приел Конституцията. Не бива Народното събрание да измества министър-председателя. Тя изрази съжаление, че това писмо не е стигнало до средствата за масова информация, за да бъде информирана обществеността, и предложи комисиите да станат инициатор на такова огласяване.

Ораторката запита какви са намеренията на Д. Попов и на В. Вълков във връзка с писмото.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ информира, че на ниво отдел е предложено писмото да бъде върнато. На по-високо ниво обаче, ниво заместник-председател на Министерския съвет, е решено да не се отива към такава стъпка и към изостряне на отношенията.

ИРИНА БОКОВА заяви, че предпочита да получи информацията пряко от членове на Министерския съвет.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ поясни, че те са били поканени, но в момента има заседание на правителството.

ИРИНА БОКОВА предложи да бъдат поканени за друг час, защото е наложително преди да се реагира по някакъв начин от комисиите или от парламента, да се чуе становището на правителството.

В Съвета на Европа мненията по отношение на нашата страна са разделени, няма единство. Докладчикът за България е казал на членове на българската делегация в Съвета на Европа, че ще имаме проблеми, когато се стигне до приемане на страната ни в Съвета. Проблемът е все в този член от Конституцията, за който вече стана дума.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ подкрепи предложението комисиите да се съберат отново, след като бъдат поканени Д. Попов и В. Вълков – например в първата почивка на следобедното пленарно заседание.

ЕЛЕНА ПОПТОДОРОВА запита каква е била точно технологията на връчване на писмото.

Тя подкрепи предложението писмото да бъде публикувано в средствата за масова информация.

7

ФИЛИП ИШПЕКОВ обясни, че в петък турският посланик в София е поискал среща с министър Вълков, и на тази среща, заедно с придружителна нота, е връчил въпросното писмо на английски език. Виктор Вълков го е приел.

От съдържанието на писмото става ясно, че се касае за ултиматум. Казва се, че, първо, ще се разстрои гражданският мир в България, второ, нерегистрирането на ДПС ще влоши или ще прекъсне двустранните отношения, трето, това ще има отрицателно влияние върху мира на Балканите и в Европа.

Ораторът изрази мнение, че той лично би върнал на момента това писмо, но все пак това е въпрос на изпълнителната власт.

ПЕТЪР БЕРОН осведоми комисиите, че на прием в турското посолство турският посланик му е казал да регистриране ДПС, защото иначе ще има "зло да патим".

КРАСИМИР ПРЕМЯНОВ подчерта, че стилът и подходът на писмото подсилват основанията да не бъде променян член 11 от изборителния закон.

Ораторът се върна към т. 1 от дневния рег. Конституцията на СССР, Договорът за образуване на СССР, Декларацията за създаване на СССР дават висш суверенитет на съюза, а не на републиките, т.е. заставането на страната на републиките би било в грубо нарушение на тези актове. На 26 август предстои заседание на Върховния съвет на СССР – само след това може да има реакция на Народното събрание. Именно Върховният съвет на СССР е партньор на нашия парламент в политическия живот.

ТОДОР КАВАЛДЖИЕВ изтъкна, че спрямо ситуацията в СССР не би трябвало да си позволяваме силни думи. Трябва само да се изрази съжаление, от принципни позиции.

По втория въпрос – ясно е, че представлява обида, унижение за страната ни, а ние сякаш се огъваме. Трябва да покажем, че с нас така не се разговаря, затова писмото непременно да се върне. Единствено българските власти се разпореждат на територията на страната. Ако въобще се отговаря, трябва да им се каже, че нямат морално право да ни "съветват" по такъв въпрос, и да ги "посъветване" да узаконят Кюрдската партия.

Ораторът подкрепи предложението комисиите да се съберат с Димитър Попов и Виктор Вълков, както и писмото да бъде огласено пред обществеността.

ВЛАДИМИР МАНОЛОВ заяви, че не одобрява духа на разискванията по точка 1 – текста не трябва да има никакви уговорки във връзка с икономическите ни взаимоотношения.

Вторият текст определено представлява натиск и ултиматум. От друга страна, можем да рискуваме бъдещите си отношения със САЩ, Европа и т.н.

По отношение на събитията в СССР комисиите са единодушни, че става дума за грастично нарушаване на конституционния рег и такава е позицията на Народното събрание, това е гледната точка, от която се преценява ситуацията.

По същия начин, от същата гледна точка да се отговори и на турския министър-председател, може и да му се изпрати българската Конституция.

Всеки път, когато се отстъпва от принципните позиции в името на перспективата на отношенията ни със СССР, или със

САЩ, или с някого другиго, това не може да доведе до нищо добро.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ се съгласи, че стоим и ще продължаване да стоим между двете велики сили като между Сцила и Хариџда.

ИВАН ПАЛЧЕВ предложи нещата да се разделят.

Правото на западните демокрации да ни дават съвети е едно.

Писмото на Месут Йълмаз е друго. Той е заинтересована страна и това писмо представлява намеса във вътрешните работи, но съветите на САЩ и Западна Европа са друго нещо.

На писмото на Йълмаз трябва да се реагира. Според оратора, това си е въпрос на този, който е получил писмото – нека МВНР, Министерският съвет да кажат, че то представлява намеса във вътрешните работи. Някои от говорилите, Д. Иончев например, реагират емоционално на въпроса за регистрирането на ДПС. Това е изцяло въпрос на съда. Наше право е да реагираме, ако сметнем, че съдът не е бил прав. Тази седмица предстои съдът да се произнесе. При всички трудности пред парламента в настоящия момент, едва ли този въпрос е най-уместен и най-съществен в работата на комисиите. Ако двете комисии вземат отношение по писмото, въпросът неизбежно ще влезе и в пленарната зала – доколко това е удачно?

Ораторът предложи нещата да се върнат в Министерски съвет, той да си отговаря.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ отбеляза, че от Месут Йълмаз го отграничава българската държавна граница – ето защо той има право да се меси във вътрешните работи на България, докато за турския министър-председател това не е така.

От комисиите зависи дали писмото да се публикува, защото адресатът го е препратил именно до тях.

ПЕТЪР БЕРОН поиска да се уточни защо е било препратено писмото – за сведение или за мнение.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ поясни, че придружително писмо липсва, но че комисиите го притежават по напълно законен ред и от тях зависи публикуването му.

ПЕТЪР БЕРОН се изказа в подкрепа на публикуването му.

РУМЕН ДАНОВ се върна към намесването от Кр. Премянов на член 11 от изборителния закон. Във връзка с това той предложи този въпрос да се обсъди след изслушване мнението на МВНР. Основните аргументи на БСП за непроменянето на член 11 са, че голям брой граждани ще гласуват в Турция за едно или друго партийно формирование. Нека МВНР каже възможно ли е такова гласуване от тези 300 000 души – първо, след като те са загубили българското си гражданство, и, второ, на територията на Турция.

Според **ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ** не е възможно в Турция те да упражнят правото си на глас.

ФИЛИП ИШПЕКОВ обаче заяви, че такова гласуване е напълно възможно и че това становище може да се счита за официално и компетентно.

ЕЛЕНА ПОПТОДОРОВА запита какво е положението с другите граждани, напуснали България по силата на изселническите спогодби с Турция от предишни години.

ФИЛИП ИШПЕКОВ поясни, че положението е аналогично с това на последната група.

9

A

ИВАН ГЕНОВ изрази съгласие през почивката комисиите да се срещнат с Д. Попов и В. Вълков, но, според него, парламентът не може да се ограничи с това. Необходимо е той да реагира по някакъв начин. Има натрупване на редица реални факти, които унижават страната ни – срещите във Вашингтон, в София. Това не са съвети, не бива да се прилагат двойни стандарти – едни спрямо събитията в СССР, а други във втория случай. Трябва да се реагира унифицирано и от принципна позиция.

БЛАГОЙ ДЕЧЕВ заяви по повод предложенията за публикуване на писмото, че то не бива да става без мнението на получателя.

ИРИНА БОКОВА изтъкна, че, давайки това предложение, е имала предвид не публикуването изцяло на писмото, а осведомяване на българската общественост.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ подкрепи виждането преди срещата с Д. Попов писмото да не се огласява.

ИРИНА БОКОВА изрази учудване, че до момента не са проведени консултации с експерти от МВНР по повод избирателния закон. В новата Конституция въпросът за българското гражданство е много либерален и обтекаем, сега българско гражданство се възстановява много лесно. Тя предложи на срещата следобед да се поиска информация от В. Вълков в тази връзка.

РУМЕН ДАНОВ уточни, че иска да получи информация как стои въпросът според турското законодателство, не само според българското.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ предложи обсъждането да приключи, а тези, които не са имали възможност да изразят становището си, да го направят на следобедното.

ПЕТЪР БАШИКАРОВ подкрепи идеята да се иска информация от МВНР във връзка с член 11, но не само по отношение на Турция, а и за други страни – Унгария, Чехословакия, Австрия и т.н.

* * *

Работната група за декларацията по точка 1 представи своя проект (прилага се към протокола).

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ прочете проекта.

ИВАН НЕВРОКОПСКИ изрази особено си мнение по текста. За него той е неприемлив, тъй като само констатира известни факти, а оценката почти липсва. Той предложи непременно да фигурира изразът "ВНС на РБ осъжда военния преврат и извършеното от новопровъзгласилото се ръководство".

ЕЛЕНА ПОПТОДОРОВА не прие позицията "осъжда". Според нея не бива да се използват термини с идеологически оттенък.

ХРИСТО ХРИСТОВ препоръча декларацията да бъде издържана в по-рутинен, регулярен тон, да не се поставяме в позиция на арбитри. Да не се забравя, че се прави външна политика на България, а не на отделна партия. Нека декларацията бъде в по-деликатна форма. Всички, с изключение на Ив. Неврокопски, са се обединили около предлагания текст.

Според ИВАН ПАЛЧЕВ трябва да се проявява последователност. Не може в един случай да се ръководим от

10

позицията на Европа и на света, а в друг - например регистрирането на ДПС - не.

Той подкрепи по-мекия тон на декларацията, изказа се против използването на остри фрази срещу една велика сила.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ подложи на гласуване двата варианта.

Предложението на Ив. Неврокопски беше отхвърлено.

Предложението на работната група се прие единодушно.

ТОДОР КАВАЛДЖИЕВ изтъкна, че САЩ могат да си позволят да осъждат, България - не. България е малка държава и трябва да се въздържа да съди този и онзи. Безспорно трябва да има принципна позиция и по първия, и по втория въпрос, но без нажежаване на атмосферата. Ораторът напомни, че бил против решението за изпращане на част в района на Персийския залив. Негово дълбоко убеждение е, че българите трябва да напускат страната само като туристи и канени гости.

Декларацията не бива да съдържа остри изрази. Това е документ на Народното събрание, той трябва да бъде балансиран, умерен, точен и конкретен.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ сподели, че в този текст между реговете се вижда осъждането - не е нужно да се извежда. Ясно е, както че осъждаме, така и че се разграничаваме.

ИОВЧО РУСЕВ предложи да не фигурира "отстраняването на М. Горбачов", а само "въвеждането на извънредно положение в СССР". Дали е отстранен президентът, ще се разбере по-късно.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ се съгласи, че има известни основания за подобно разсъждение. На пресконференцията Янаев заяви, че с приятеля си Горбачов се надява да работи още дълго.

БОЙКО КОСТОВ се изказа за запазване на фразата. Ясно е, че Горбачов е отстранен.

КРАСИМИР ПРЕМЯНОВ изтъкна, че основният тон трябва да бъде загрижеността. Да не се казва "...начина, по който беше отстранен М. Горбачов", а само "...отстраняването на М. Горбачов".

Комитетът за конституционен надзор на СССР не е дал квалификация, че е извършен преврат.

В последния абзац да се каже за реформите, започнати от М. Горбачов.

ФРАНЦ СПАСОВ предложи някои корекции. България не бива да бъде нито арбитър, нито съдник. Да не забравя, че в СССР има Закон за извънредното положение, сега се свиква Върховния съвет на СССР, за да се произнесе, ще се произнесе и Комитетът за конституционен надзор. В сила са Конституцията на СССР, Съюзният договор - във връзка с това да отпадне последният абзац.

ВЛАДИМИР СОТИРОВ напомни, че всяка дума е обсъждана и преценявана от работната група. Неприемлив е именно "начинът", по който е отстранен президентът.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ИОНЧЕВ изрази мнение, че самата дума "отстраняване" носи отрицателен подтекст.

ВЛАДИМИР СОТИРОВ се съгласи.

ФИЛИП БОКОВ запита какво ще се прави, ако Върховният съвет на СССР утвърди отстраняването.

РУМЕН СЕРБЕЗОВ предложи да не се бърза. Ще се окажем единственият парламент в Европа и в света, излязъл с декларация. Ако все пак се реши да има декларация, нека тя

11

не се политизира, а да се разглежда като проблем на националната ни политика. Да се изрази загриженост, без квалификации и оценки, и да се каже, че ще продължим да развиваме двустранните си отношения, да се изрази надежда за това.

ИВАН ПАЛЧЕВ напомни, че ние трябва да се различаваме по това, което ще кажем, от всички други бивши социалистически страни, защото само у нас има една партия с 500 000 члена и с много десни елементи.

БЛАГОЙ ДЕЧЕВ възрази. Народното събрание и комисиите правят национална външна политика и национална сигурност на страната, а не партийна политика и партийна сигурност.

ПЕТЪР БАШИКАРОВ запитва представителя на МВНР каква е реакцията по света на ниво парламенти.

ФРАНЦ СПАСОВ отговори, че до момента има сдържани реакции на ръководствата на австрийския и на холандския парламенти.

Според ИРА АНТОНОВА поради близостта ни до СССР и търговските ни взаимоотношения в декларацията трябва да се изрази надежда, че ще продължат да се спазват договорите ни със СССР и с отделните републики.

ФИЛИП ИШПЕКОВ предложи да се премине към гласуване изречение по изречение.

По този ред декларацията беше приета с мнозинство.

По предложение на Ф. ИШПЕКОВ беше приет нов последен абзац: "Надяваме се, че двустранните отношения и договорености между България и СССР ще продължат да се развиват върху основата на равноправието, ненанеса във вътрешните работи и взаимната изгода."

Окончателният проект за декларация на Народното събрание се прилага към протокола.

* * *

Заседанието беше закрито в 13.30 часа.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА
ПО НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ:

ДИМИТЪР ИОНЧЕВ

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА
ПО ВЪНШНАТА ПОЛИТИКА:

ФИЛИП ИШПЕКОВ